

מסורת הש"ס

(א) ונעבד ונצבדק. כן יתכן להיומן. (ב) לקמן דף טז. סוכה דף כה. (ג) וי"ז ש"י ותוס' סוכה כה. וי"ז ונבלת וכו' גרסו להסיר וי"ז בתוספתא פ"א ה"א. (ד) ופי' תוספות לקמן דף טז. ד"ה א"ל. (ה) לקמן דף טז. סוכה דף כה. מו"ק דף טו. תבואות דף ו'. שבת פ"א. (ו) י"ז גורעין ותוספות בזה פי' רש"י בשם הלכות ואי"ל להגיה דריון דלריכא ליה ל"ה לממר ממילא ש"מ כה"ל כה"ל לחודי שיעטס נכון אלב וכו' דח"א ממשקס פל גי' ל"ז ב' פסוקים: (ז) תוספתא פ"א ה"ו פירש פירש ותחתן. (ח) סוכה דף ג. [ז:]: כה. עי' מו"ק דף יג. (ט) ונצבדק כ"י: וי"ז וי"ז ה"ה.

תורה אור השלם
1. האנק דם מתיס אבל לא תעשה פארך חבוש עזליך ותעליך תשים ברזליך ולא תעשה על שפם וְלֹא־תִשֶׂה אֲנָשִׁים לֹא חֲבָבֶיךָ: יחזקאל כז יז

הגהות הב"ה
(א) גמ' טריד טרדא דשום (וב"ה אמרי וכו' נמי קרי) חמ"ת וי"ז ק"א ובי"ה אה כתיב בשבתך בביתך ובכלתך בדרך למה לי ש"מ ותיפת וי"ז ש"מ חמ"ת לוי פירט גלחתי מתיס נתת: (ב) שם בדרך וקורין וישיבין בתלמית: (ג) רש"י ד"ה אלמני וכו' למה אמר אברה אלע"פ שטרוד: (ד) וקרה' אמת וכו' דהכל קאי אמת:

מוסף תוספות
א. בתוס' רי"ש כתב, ה"ה נמי בבי ק"א ובי"ה יצא כלל (עיין בתוס' הרא"ש באור השעם בזה). ב. בתוס' רי"ש כתב, וקשה לרבינו יעקב. ג. ובתוס' רי"ש הוסיף, ובשכיל שהיה נזכר במשנה לא היה נכנס מלחודי. בתוספתא בחרי קדורתי. ד. בתוס' רי"ש הוסיף, יום הגף בהשכיבו. ה. בתוס' רי"ש הוסיף, שכשאומר ב' ציצית הורא ארובה וכשאני אומר ב' ציצית וכו' הורא קצרה.

מוסף רש"י
פרט לעוסק במצוה. (א) חייב בקריאת שמע (סוכה כה). דעוסק צמלח פטור מן המלוה (קטנ"ז יד ב"ק טו). פרט לחתן. ואע"י דה"ה נמי צמלח טריד, אלטריכי ליה מ"י קפאי, דליא הוה כמיס דה, כיון דחתן לאו כהניא כמיס בקרא, הוה אמילא לא פטר כהמון אלל טורח ועשה מלאכת מלוה בדיס אל מהלך מלאכה, אלל חתן שחול יושב ועטל ואינו עוסק, אלל טריד צמלחט עוסק, אלל פטר כהמון, כחך מקרה יתירא אלטריכי דפטור מק"ש, טעריד צמלחט עשיל (סוכה כה). יי דר"ך. הולך נדיר חמורה (שם). מי לא עסקינן, וכו' איך יוכל ללבוז מקרה' דרך מלוה עס הרשות, והל דרך סתמא כמיס, ותשעמי נמי דרך מלוה, וקאמר חמנא לחייב לקרות (שם). א"כ, נדברך מלוה נמי קאי, לכמוז כלל' בדרך (ה"ה). דאי טריד, לכו עמוד צמלחט עשיל, ותוספתא

גמ' **נצבדק צבידק פרט לעוסק צמלו:** לקמיה מפרש מאי משמע: **וצלכך דנדר פרט לחתן.** ואע"ג דחתן נמי עוסק צמלוה הוא אי לאו קרא יתירא לא נפקא לן מקרא קמא דריון דעוסק צמלוה לא כמיס בקרא כהניא אלל מיעוטא צעלמא הוא דקא דרשינן צמיתך וממעטינן מיניה עוסק צמלחט מלוה דליכא טרדא אלל חתן טרדא דמחשבה צעלמא הוא שמחשז על עסק צמוליס אי לאו קרא יתירא לא אלתמעט: **הכונס את הצמולה פטור.** שטרוד צמחשבת צעילת מלוה: **מאי משמע.** פרט לעוסק צמלוה: **כי דרך.** צצבדק וצלכךך הוקשו לדרך: **מי לא עסקינן כו'.** כלומר מנלן דצדךך שרות לחודא איירי קרא הא קרא דרך סתמא כמיס וממילא משתמע נמי מיניה דרך מלוה ואפילו הכי אמר רחמנא ליקרי: **אי משום טרדא.** דמחשבה פטרת ליה אפילו טבעה ספיתנו נמי: **אלמה אמר רבי אבה.** כמו למה אמר. (א) אע"פ שטרוד צעערו חייב צכל המלוה חוץ מן התפילין שנאמר צבס פאר ליחזקאל פארך צבוס עליך וגו' וכו' דצעו פאר ואלל מתגולל צעערו צעפר אין זה פאר: **טריד טרדא דמלוה.** וכיון דלחן מיעוט צעלמא דרשינן פרט לחתן מתקייך אס ממעטת מיניה טרדא דמלוה: **וב"ה אמרי לך.** נהי נמי דקרא למדרש מיניה פרט לחתן אמת ממילא ש"מ צללת דידך הוא דממייצת אלמא דדרך נמי קרי: **עוסקין צמלכסין וקורין.** לקמן (דף טז).

מקמינן לה צפרק שני: הטה ר' אלעזר בן עזריה. כצ"ש: **לאחר שאמרו לו וקנך מגודל אמר להם יסיה זה כנגד המשחיתים.** משל שך דומה לאחד שאומרים לו וקנך נאה ומגודל והוא אומר להם והואל וקלטסם אותו אף הוא יסיה כנגד המשחיתים הגדול הזה יסיה נתון לתער ולמספרים שאזא עליו ואשחיתנו: **עכשו שאני בטעי.** הרי אני כמקלס את מעשיך שהיית מוטה ואתה נוקפת: **צ"ה נמי אים להו מטין.** דצמטין נמי שרו כדלמרינן לעיל מטין וקורין: **אלל.** עכשיו כיון דעד השתא היית זקף ועכשו היות אס לא נוקפתי אני יראו התלמידים ויקצעו הלכה: **לא קיימס כו'.** וכי היכי דעשה כדברי צ"ה לא עשה ולא כלום כדברי צ"ש אף העושה כדברי צ"ש לא עשה ולא כלום לדברי צ"ה: **מתני' צצחר מצרך שסס וכו'.** כדלמר צצרכות ירושלמי' שצז צצרכות הללו על סס (מהלס מ"י) שצז ציוס הללמתי: **אחת ארוכה ואחת קצרה.** אשחיס לאחריה דערצית קאי (נ"א ארוכה אמת ואמונה קצרה השכיצנו): **לחוס.** צצרוך: **שלא לחוס.** כגון צצכת הפירות ומלוה: **גמ' מאי מצרך.** שמים לפנייה דשחר מאי ניהו: יוצר

דתנן אמר ר"ט אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי ב"ש וסכנתי בעצמי מפני הלסמים אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה: **מתני' יבשחר מברך שתיס לפנייה ואחת לאחריה ובערב מברך שתיס לפנייה ושתים לאחריה אחת ארוכה ואחת קצרה מקום שאמרו להארך אינו רשאי לקצר לקצר אינו רשאי להארך לחתום אינו רשאי שלא לחתום** שלא לחתום אינו רשאי לחתום: **גמ' מאי מברך אמר ר' יעקב א"ר אושעיא יוצר**

רב פפא היכא מנח ליה אמר ליה במקום תפילין שנאמר (ישעיה טא) לשום אלבלי ציון לתת להם שחמילין נאמר בהן פאר:

מאימתי פרק ראשון ברכות

יא.

שנאמר בהם פאר. פרש"י ואכל מעולל צעפר קרנו ואין נאה לתת פאר תחת אפר. וא"ת ולמה לי האי טעמא תיפוק ליה מדלמר ליחזקאל פארך צבוס עליך מכלל דלכוילי עלמא אסור. ומיךך השר מקוין דלריך טעמא של רש"י כי היכי דלא ינלף שאר מלוה מתפילין מקל וחומר. א"כ רריך טעמא דרש"י לחייבו צתפילין לאחר יוס ראשון דלא שייך מעולל צעפר קרנו אלל ציוס ראשון דוקא: **תני רב יחזקאל עשה כבית שמאי עשה ורב יוסף אמר עשה כב"ש דא עשה ולא כ"ר.** א"כ פשיטא דאין הלכה כמותן. וי"ל הואיל וצ"ש מחמיריס על האדם טפי מצ"ה לא שייך לומר פשיטא. דהא דעשה כצ"ש לא עשה ולא כלום היינו היכא דצ"ש מקילין וצ"ה מחמירין אלל הכא צק"ש לא פסלי צ"ה דברי צ"ש. אלל תימא א"כ מה מייתי מסוכה כו' לא קיימת מלוה סוכה כו' ופירש"י דכי היכי דמי שעשה כצ"ה לא עשה ולא כלום לצ"ש אף העושה כצ"ש לא עשה ולא כלום לצ"ה ומאי קא דממה העס פסלי צ"ש לגמרי מה דמכשי צ"ה. אלל הכא קרא קריט שמע כצ"ש אליצא דצ"ה ילא. ע"כ פירש הר"ר שמעיה דקא דממה הכי מדקאמר לא קיימת אע"ג דמן דרין ילא שהרי צראשו ורזבו צסוכה אינו אסור אלל גזירה שמא ימשך אחר שלמנו. כה"ג גזי ק"ש אע"ג דמן דרין ילא דציעבד כיון דלצ"ה אין נכון כדאימא צמתינן כדאי היית לחוב צעמך. אס עשה כצ"ש לצ"ה לא עשה ולא כלום" ונ"י תוספות סוכה ג. ד"ה דלחמן:

אחת ארוכה ואחת קצרה. פירש רש"י ארוכה אמת ואמונה. קצרה השכיצנו. ותימא דהשכיצנו נמי ארוכה הרבה ומעד מדלא קא חשיב לה צמספתא צהדי הקצרות. ועוד פעמים שמאריכין הרבה צמספת כמו אור יוס הקף. ועוד אמת ואמונה פעמים שמקריצו צהדי כדלמרינן לקמן למ"ד אין אומרים פרשת ליזית צלילה הוא קא מסיס מודיס אמתן לך כהולאס עצמי כולל. ירוש' ר' בא בר ממל' א"ר יהודה בן פזי דרע לך דשבדי סופרין חמורין מדברי תורה, שהרי בית שטחא אלא לא קרא כלל היה עובר בלאו, ומשום שבער על דברי בית הלל נתיחייב מיתה, שכן אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל, על שכת' ופרוך גזר ישכנו נחש. ואסקנא אחר שניתנה בך קול ביבינה. מנתי'. בשחר.

המלוה אין לו להאריך: ורצנן

רב ניסים גאון
וחא אמר רב אבא בר אבא אמר רב אבא חיוב בכל מצו המצווה בתורה חוץ מן התפילין שפני שאמרו בהן בפי' ואלו מגלחין במועד (דמ"ח גרסי') אבל אסור להניח תפילין דקאמר ליה רחמ' ליחזקאל (יחזקאל כז) פארך צבוס עליך מכלל דכולי עלמא אסירי ובסוף פרק חזקת (נ"ב דף ט) כן דרשינן ד ראש שחתיא אמר ר' יצחק ואפר מקלה שרבושא חתנים בעצא מיניה

עין משפט ור מוצה

ג א מיי פ"ד מהלכות ק"ש הלכה א [ב] סמך עשין יח טור שריי אריס סימן ע סעיף ג:

גא ב מיי פ"ד מהלכות תפילין הלכה יג ופי"ד מהלכות אלל הלכה ט סמך עשין (דנכנן) כ טו"ע אריס סימן לח סעיף ה וי"ז סימן עט סעיף א:

גב ג מיי פ"ח מהל' ק"ש הל' כ טו"ע אריס סי' סג סעיף א:

גב ד (מיי) וטו"ע עס: ה מיי פ"ו מהל' סוכה הל' ח טו"ע אריס סי' מרלז סעיף ד:

גג ו מיי פ"ח מהלכות ק"ש הלכה ח סמך עשין ט טו"ע אריס סימן טע וסימן פ"ח סעיף א:

בית הלל מפרשי טעמיהו קרויין בין יושבין בין משין בין מלכין בדרך. שני ובכלתך בדרך, והאי דכח' בשבכך ובקומך, ללמדך שחייב אדם לקרוא ק"ש פעמים, בשעת שכיבה והוא ק"ש שלערבית ואחת בשעה שדרך בני אדם עומדין מן השנינו וזה הוא קריט [שמען] שלשחית. ובי"ש האי קרא בבית הלל מפיק לה ובכלתך בדרך פוט לעוסק במצוה שפטור, ודייק מירלא כתיב בלכת אלל בלכתך, בלכתך דידך מתיחייב מחלך שמע מינה, וקיימא לן בכית הלל דתאני בן עמרמי בין יושבין בין משין בין מלכין בדרך בין עוסקין במלאכתן קרוין קריאת שמע ויוצאין ידי חוביה. והא דאמר רב יהודה בפרקין דקמא עד על לבכך בעצמיה, לא שחא היה יושב, עומד וקורא מעומד, לא שחא היה מחלך בדרך עומד וקורא עד על לבכך, ומכאן ואילך קורא כשחור מחלך.

הסמך ברכה פירוש כנגד המשחיתים, הם המגלחיס המשחיתים זקנם כנגדס עמוד זקנו, כלומר הוה עשהו חילוף מעשיהם ונצמא חילוף עליהם, כך הוה חטה וזה זקף, אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי בית שטחא וסיסנתי עצמי כולל. ירוש' ר' בא בר ממל' א"ר יהודה בן פזי דרע לך שבדי סופרין חמורין מדברי תורה, שהרי בית שטחא אלא לא קרא כלל היה עובר בלאו, ומשום שבער על דברי בית הלל נתיחייב מיתה, שכן אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל, על שכת' ופרוך גזר ישכנו נחש. ואסקנא אחר שניתנה בך קול ביבינה. מנתי'. בשחר.